

הוכיח במהרה שהוא, כמו קודמו, פקיד של מילגתו, ושמותו לו לכל היותר לציין פה ושם. הוא עלול להביא לאובדן שילטון המערך בהסתדרות, מול פני הפופוליוז הגואה של הליכוד. רפי אדרי הוא עסקן אחר של מילגת העבודה, ששיימתון פרס ניסה לטפח אותו כרויד לוי של המערך. השנה הוכיח את חוסר יכולתו, כאשר הוזמן, בראש מישלחת של אנשי מילגתו למארוקו. הביקור נערך בזימנת המלך חסן ה-2, כוונתו ברורה לעזור למערך בבחינה, אך בגלל חוסר הבנה וחוסר ניסיון השמיע אדרי במהלך הביקור הצהרות מטופשות, וכך הכריח את המלך לגמד את חשיבותו. התוצאה היתה אפסית.

מוחמד מיעארי עשה היסטוריה כאשר הצליח לגבש כוח אותנטי של האורחים הערביים. וכאשר נתן יד לתנועת אלטר נטיבה, היהודית בעיקרה, להקמת הרשימה המתקדמת לשלום. אחרי מערכת בחירות סוערת הוא נכנס לכנסת, יחד עם **מתיתיהו סלר**, שם הוכיחו השניים חיש מור שהם יודעים להשתתף במישחק. הם נחלו הצלחה ראשונה כאשר הכריחו את מילגת העבודה לחתום עימם על הסכם חתום. למען בחירת **שלמה הילל** כיו"ר הכנסת. ככך שברו את הניסיון להטיל עליהם נידוי וחרם. כפי שקרה מזמן לרק"א. אך המיבחן העיקרי שלהם יבוא בשנה הקרובה.

יצחק סריץ הצליח, כמו הרשימה המתקדמת, ליצור יש מאין ולהכניס כוח חדש לכנסת. גם הוא יצטרך בשנה הקרובה להוכיח את עצמו.

אישה מדינית של השנה לא בא מקרב הפוליטיקאים המתקדמים. היה זה דווקא איש שעלה משרות הפוליטיקאים אל התפקיד הרם ביותר במדינה, האמור להיות ייצוגי ובלתי פוליטי. השנה העמידה המציאות את **חיים הרצוג** מול הצורך לקבל החלטות ממשיות. בעלות ערך פוליטי, והוא עמד במיבחן זה בצורה מרשימה.

הרצוג הוא במידה רבה ההיפך הגמור של גיסו, **אבא אבן**, שהוא אדם מכריח מבחינה אינטלקטואלית אך חלש אופי. הרצוג אינו אינטלקטואל מזוהר, אך הוא הוכיח השנה שיש לו עקרונות ברורים של ישר והגינות, ושמונו וגמור עימו לעמוד עליהם. וכך אכן עשה.

תחילה היה עליו להטיל על אחד הח"כים את התפקיד להרכיב ממשלה. למרות ההמולה של הליכוד, קיבל הרצוג את ההחלטה הנכונה ברוח החוק, והטיל את התפקיד על פרס. לולא כן, ספק אם היה פרס מגיע לראשות הממשלה גם בתנאים האומללים שבהם השיג יעד זה. לאחר מכן סירב הנשיא לקבל במישכן את פני אישה שנה **מואיר בהנא**, שהשמיע נגדו איזמים פרוצים. לעומת זאת, סירב להיכנע לטרור המילולי של גאולה כהן, שדרשה ממנו להחרים גם את מישלחת הרשימה המתקדמת. הנשיא קיבל מישלחת זו בידיות מופגנת, כדי להבליט את רצונו לנהוג בהגינות.

במים הסוערים והעכורים של הפוליטיקה הישראלית, היווה חיים הרצוג השנה אי של הגינות, שפיות ויציבות.

ערפאת. ואילו מוסקוה נתנה הוראות לגופים הכפופים לה למנוע כל אפשרות של ערפאת לנהל את מדיניותו. כך נוצר באש"ף מצב זמני של תיקו. המנהיגות של ערפאת לא התערעה, אך הוא לא היה מסוגל לפתח תנופה מדינית. באורח מוזר קרה באש"ף מה שקרה בישראל: תיקו בין הכוחות, איהיכולת לזוז ככל כיוון שהוא. אך ערפאת סירב לכונן הנהגת אחדות לאומית, שתמסר את התיקו. כפי שעשה שימיון פרס. בסוף תשמ"ד התבצר ערפאת בעמדה של המתנה, כשהוא מחכה לשינוי המצב — אולי כתוצאה מן הבחירות האמריקאיות, אולי כתוצאה מהתפתחות רמטית במרכז.

אחד המאורעות שניתן היה לצפות להם היה הסתלקותו של נשיא סוריה. מחלת האפט' אל-אסד הישמלה את המרחב. היה זה אישור למעמד המרכזי שרכש לעצמו אסד, אישה המרחב של תשמ"ג. מנהיגי אש"ף סברו כי כל יורש כדמשק יצטרך לחדול ממילחמת החורמה שהכריז אסד על המנהיגות העצמאית של אש"ף, ולמצוא הסדר עם האירגון. אך בסוף תשמ"ד עדיין שלט אסד כיריברול בסוריה.

שאר מנהיגי העולם הערבי נהגו בוהירות. מוכארכ המצרי, המלך חוסיין בירדן והמלך סאהד בסעודיה ביקשו שלא להכות גלים. המשבר בענף הנפט, עליית הקנאות האיסלאמית וחוסר ההיחזקה של הממשלה האמריקאית, הכפופה לשדולה הישראלית, מנעו כל סיכוי לתוויה.

רק בשני קצות המרחב קרה משהו. במהלך מפתיע כרת המלך חסן ה-2 ממארוקו ברית עם מועמר קדאפי. היתה זאת התפתחות בלתי סבירה לכאורה. חסן הוא מלך המתונים במרכז. הוא פעיל במרץ למען שלום ישראלי-פלסטיני ונפגש לא פעם עם ראשי המועצה הישראלית למען שלום ישראלי-פלסטיני. בתשמ"ד הוזמן ממארוקו כבוצה גדולה של ח"כי המערך, מתוך תיקווה שזה יעזור למערך בבחיירות. אך הנה כרת ברית איחוד עם קדאפי הקיצוני, החתן הבלתי נלאה. הסיבה: ממארוקו סובלת קשה ממילחמתה האינוסופית באל-צחרה (מדבר סהרה), שם נתמכו אויביה ער כה עליידי קדאפי. הכרית באה לשים קץ לתמיכה זו.

בקצה השני נמשכה המילחמה הנוראה והמטרפת בין **סאהד חוסיין** העיראקי ו**רוחאללה חומייני** האיראני. המילחמה הרסה את שתי המדינות והחלישה את העולם הערבי כולו, אך בסוף תשמ"ד לא נראה לה שום סיום באופק.

מרחב ערפאת: מטריפולי לקאהיר

בימים הראשונים של תשמ"ד עשה **יאסר ערפאת** מעשה שנראה כמטורף: הוא חמק אל תוך העיר טריפולי בצפון לבנון, שהיתה נתונה במצור כוסי. ביבשה וישראלים כוסי בעיר זו, ובשני מחנות הפליטים שליוה, התרכזו כוחות פת"ח, שגורשו עליידי הסורים מהבקאע ומצפון לבנון. הם היו צפויים להשמדה בידי הצבא הסורי, שנעזר עליידי "מורדי פת"ח" — קבוצה של סוכנים סוריים ופורשים מרינפש, שהתנגדו לנסיגותיו של ערפאת להגיע לידי הסדר שלום עם ישראל.

בראשם עמד מוסא סעיר (**אבו מוסא**). כבואו לשם, הצטרף ערפאת לסגנו, ח'ליל וזיר (**אבו ג'יהאד**). בקרב אכזרי, שנמשך כמה שבועות, חזרה על עצמה פרישת ביירות של תשמ"ב. כוחות פת"ח הוכו בשדה הפתוח אך הוכיחו את עצמם כמגינים עזינפש ועקשניים בשטח בנוי. ההתקפה הסורית נכשלה, ובסופו של דבר פונז כוחות אש"ף, וערפאת בראשם, בצורה מוכרבת, על דיגליהם ונישקם.

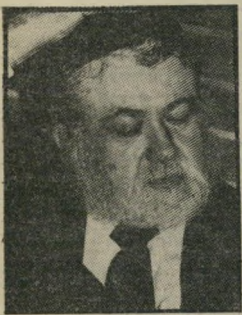
מי שסבר כי בכך קוצצו סופית כנפיו של ערפאת, התערער כבר למחרת היום. במהלך מדיני נועז מאידך כמותו, נפגש ערפאת עם נשיא מצרים, **חוסני מובאראך**. בכך שבר את המצור הכל-ערבי על מצרים והוכיח כי כוחו המדיני של אש"ף עדיין במונתו. היתה זאת הפגנה סנסציונית של מה שנקרא בשדה הפלסטיני **עצמאות ההחלטה הפלסטינית** — הדבר שסוריה ולוב ביקשו לגזול ממנו.

אולם ערפאת שילם מחיר יקר עבור מעשה זה. כבואו למצרים הפרו-אמריקאית, בעלת הסכמי קמפ דייוויד, התגרה יו"ר אש"ף בכרית המועצות, וזו החזירה מילחמה שעה. בין המחנה של סוכני סוריה והמחנה של אנשי ערפאת קם באש"ף מחנה שלישי של סוכני מוסקוה: המחנה הרמוקרטני של **ג'ורג' חבש**, **נאירף ח'ולתמה** והמילגה הקומוניסטית הפלסטינית הקטנה. ערפאת יכול היה להתגבר על מחנה זה בקלות, אילו יכול היה להוכיח לציבור הפלסטיני כי מדיניות השלום שלו מבשילה פרי כלשהו. אולם **רונלד רגן**, **יצחק שמיר** ו**שימיון פרס** עשו יד אחת עם **האפט' אל-אסד**, **מועמר קדאפי** וברית המועצות, כדי למנוע כל הישג שהוא מן המדיניות המתונה של ערפאת.

כל זה השתקף במאמץ לכנס את המועצה הלאומית הפלסטינית, הפרלמנט הפלסטיני הגולה. היה מנוי וגמור עם ערפאת שלא לשתף בו את הבוגרים. שמכרו את העניין הפלסטיני לסורים וללובים. כגון אבומוסה, **אחמד ג'בריל** ודומיהם. אך כדי לאשר את הקו המדיני שלו, ולקבל החלטות שיאפשרו לו לנהל מדיניות שלום חרישמעית, היה ערפאת זקוק לרוב של שני שלישים ממועצה — הרוב הדרוש לשינוי האמנה הפלסטינית.

רוב זה נמנע ממנו עליידי ירושלים ומוסקוה. ממשלת ישראל מנעה בכוח את יציאתם של 163 צירי המועצה, שהם תושבי הגדה המערבית ורצועת עזה. בין אלה יש רוב מוחץ לק המתון של

כלכלה שפירא: ימי פומפייאה האחרונים

לא חסרו בתשמ"ד שערוריות כלכליות. הגדולה מכולן היתה פרשת **יעקוב לוינסון**. גילויי העולם הזה שפכו אור מרהים על המצב שהשתרר בצמרת חברת העובדים. אדם אחד, שהפך שליט כלייכול באימפריה "פועלית" זו, היה מסוגל להעביד נכסים רבים לארצות הברית ולהקים שם אימפריה פרטית משלו. הסיום הטראגי של הפרשה — התאבדותו של לוינסון — לא השתיק את השאלות לגבי מהותו ויעודו של "משק העובדים" — שאלות שנשארו פתוחות גם בסוף השנה. שערוריה אחרת נגעה לפעילותו של המיליונר בעל בתי הקאזינו כשווייץ, **נסיים גאון**. גאון הסתכר בניגריה, כאשר סירבה הממשלה שם לשלם את חובותיה. מצבו היה קשה ועל כן פנה אל חברת הביטוח הפוליטית שהקים בארץ: מילגת תמ"י, שהתיימרה להיות מילגת הרפוקים והעניים, אך שהיתה, למעשה, מכשיר בידי המיליונר. תמ"י ביקשה להשיג ערובות של ממשלת ישראל לגאון. הרבר הוכשל, כמעט כמיקרה, ברגע האחרון, וכנקמה הפיל גאון את ממשלת הליכוד.

גאון הוא רק אחד המולטי-מיליונרים היהודיים בעולם שקנו לעצמם שרים, מילגות או סיעות בישראל, כדי לנצל אותם לעיסקיהם. זהו עסק מצויין: תמורת השקעה קטנה מאוד ניתן להשיג בדרך זו רווחים מפליגים עליחשבון עם ישראל. אך השערוריות היו רק תופעות ילוואי של הכלכלה הישראלית בתשמ"ד, שבה שררה אינפלציה של 400%. שאימה בסוף השנה לטפס במהירות ל-1000% ומעלה. אחרי **שירם ארידור** הרס את הכלכלה בשנים הקודמות, וסולק בראשית תשמ"ד כאשר המציא את הדולאריזציה, ניסה את מזלו **יאאל לזין** אורגד, שנכשל גם הוא. למזלו נפלה ממשלת הליכוד לפני שקלונגו התגלה רביבים. את מקומו תפס **יצחק מודעי**. בסוף תשמ"ד כבר ניכרו סימנים ברורים לכישלונגו, העלול להיות גדול מכולם. האיש בעל הביטחון-העצמי המופגן והסיסמות הרמות הוכיח כבר כימי הראשונים בתפקיד שאין לו מושג כיצד לטפל בכעיה. בדרך הישראלים התחיל, "לאלתר", "לירות מן המתן" ולפגוע בקורבן הקל ביותר: השכירים.

המנהיג החדש של ההסתדרות, **ישראל קיסר** החלשלוש, שהוא פקיד של המערך, בוודאי לא יכול היה לסיכך עליהם ברצינות.

לכישלונם של אנשים אלה, יועציהם ועמיתיהם, הפרופסורים לכלכלה ונותני העצות מחול' היתה סיבה פשוטה בתכלית: הם העלימו את הסיבה האמיתית של השואה. המשק הישראלי ברא בעיקרו, אך הוטלה עליו מעמסה מיפלצתית: מכונה מילחמתית מן היקרות בעולם כולו, הכיבוש המתמשך בלבנון, והתנחלות הלוקוס בשטחים הכבושים. היה זה כאילו הורכבה ושושבת של טנק כבר על מנוע של חיפושית מרגם פולקסוואגן.

לכן לא היתה הבעיה כלכלית, אלא פוליטית, ובתשמ"ד לא נמצא אף כלכלן או פוליטיקאי אחד שהעז לנגוע בה. יתכן כי הממשלה החדשה, ממשלת התיקו שניטל ממנה כוח ההחלטה, תתגלה כממשלה הגרועה מכולן.

לכן לא היה אישה הכלכלה של השנה כלכלן או שריאוצר, ובוודאי לא נגיד בנק ישראל, **משה מנדל באורם**, שהתגלה כאומר-הן מובהק. אישה הכלכלה היה האדם שהטיל את שילטונגו האישי על מערכות הכלכלה הישראלית: ח"כ **אברהם שפירא**, הנבחר של המדינה, שהתאים יותר להווי של עיירה יהודית במאה שעברה מאשר למשק טכנולוגי מודרני.

שפירא כיהן כראש הקואליציה, התמנה כחבר המועצה המייעצת של בנק ישראל, ולקראת סוף תשמ"ד התמנה גם כיו"ר